

## Mısır İsyanı Sırasında Rus Tümgeneralı Nikolay Muravyöv'ün İstanbul'a Gelişi ve Askerî Konularda Yaptığı Görüşmeler ve Çalışmaları (Aralık 1832-Temmuz 1833)

Ramil Zalyaev\*

1828-1829 Osmanlı-Rus savaşının sonunda 14 Eylül 1829 tarihinde Edirne'de Osmanlı Devleti ile Rusya arasında imzalandığı Edirne Barış Antlaşması, Osmanlı Devleti için şartları ağır olan bir Antlaşma idi.<sup>1</sup> Edirne Barış Antlaşması'na göre, Osmanlı Devleti Rusya'ya Anapa, Poti, Ahışha [Ahaltıshe], Ahılkelek [Ahalkalaki], kalelerini bırakacak, on milyon Hollanda dükası tutarında harp tazminatı ve bir buçuk milyon Hollanda dukası tutarında Rus tüccarları'nın zararını ödeyecekti.<sup>2</sup> Edirne Barış Antlaşması imzalandıktan birkaç gün sonra, Osmanlı Padişah'ı II. Mahmut [Adlı], Antlaşma'nın şartlarını hafifletilmesi için çalışacağını bildirdi.<sup>3</sup> Bunun üzerine Antlaşma'nın harp tazminatı ve Osmanlı topraklarına dair maddelerini değiştirmek amacıyla II. Mahmut'un Fevkalâde ve Salâhiyetli Elçisi Halil Rifat Paşa 10 Kasım 1829 tarihinde Rusya'ya gönderildi ve Halil Rifat Paşa Sankt-Peterburg'a 6 Şubat 1830 tarihinde ulaştı.<sup>4</sup> İstanbul'da aldığı talimata göre Halil Rifat Paşa, Rus İmparatoru I. Nikolay'a, Osmanlı Devleti'nin Rusya ile barış ve dostluk münasebetlerini devam ettirmek istediğini de bildirecekti.<sup>5</sup>

Eylül 1829'da Rus Şark İşleri Özel Komitesi de Rusya'nın Osmanlı Devleti'ne karşı yürüttüğü dış politikasını değerlendirdi. Özel Komite oturumuna katılanlar İstanbul'da Osmanlı Hükûmeti'nin var olması Rusya'nın menfaatlerine çok

\* Dr., Kazan Millî Araştırma Teknik Üniversitesi, Kazan/RUSYA, zalyaevramil@yahoo.com

1 Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988, C V, s. 121.

2 S. S. Tatişçev, *Vneşnyaya Politika İmperatora Nikolaya Pervago*, Tipografiya N. N. Skorohodova, S.Peterburg 1887, s. 213-214.

3 V. İ. Şeremet, "Adrianopol'skiy Traktat i Posol'stvo A. F. Orlova v Turtsiyu (1829-1930 gg)", *Voprosi İstorii*, S. 1, 1972, s. 139.

4 V. İ. Şeremet, "Obmen Posol'stvami Mejdu Rossiey i Turtsiey v Noyabre 1829 – Mae 1830 gg. (İz İstorii Adrianopol'skogo Mira 1829 g.)", *Filologiya i İstoriya Stran Zharubejnoj Azii i Afriki*, İzdatel'stvo Leningradskogo Universiteta, Leningrad 1966, s. 95.

5 V. İ. Şeremet, *Turtsiya i Adrianopol'skiy Mir 1829 g.*, İzdatel'stvo "Nauka". Glavnaya redaktsiya Vostočnoy Literaturi, Moskova 1975, s. 164.

daha uygun olduğunu, ticari ve siyasi güvenlik çıkarlarına uyduğunu,<sup>6</sup> Osmanlı Devleti'nin dağılması halinde, Rusya'nın güç bir duruma düşeceğini bildirdiler.<sup>7</sup> Komite üyeleri değerlendirmenin sonunda, Osmanlı Devleti'nin dağılması, Rusya'nın siyasi ve ticari menfaatlerine uygun olmadığına, bundan dolayı Osmanlı Devleti'nin dağılmasının önlenmesine karar verdiler.<sup>8</sup> Alınan karar, Rusya'ya bundan sonra Osmanlı Devleti ile münasebetlerini barış, dostluk ve iyi komşuluk yönünde yürütülmesinin gerekli olduğunu açıkça gösteriyordu.

27 Kasım 1829 tarihinde Rus İmparatoru I. Nikolay'ın Salâhiyetli Temsilcisi General, Kont Aleksey Orlov İstanbul'a geldi. Aldığı talimata göre General, Kont A. Orlov II. Mahmut'a I. Nikolay'ın ona dost olduğunu temin edecekti.<sup>9</sup> Halil Rifat Paşa ile Rus temsilcileri arasında Sankt-Peterburg'ta yapılan müzakereler neticesinde, Osmanlı Devleti'nin Rusya'ya ödemesi gereken harp tazminatının tutarının indirilmesine ve ödeme şartlarının da kolaylaştırılmasına karar verildi. Böylece, Edirne Barış Antlaşması'ndan sonra Osmanlı-Rus münasebetlerinde yer alan gelişmeler, Osmanlı Devleti ile Rusya arasında barış münasebetlerinin oluşmasını teşvik etti.

Osmanlı Padişah'ı II. Mahmut'un Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'ya 1827 yılın sonunda Mora seferindeki kayıplarına karşılık olarak Suriye'nin kendisine verilmediği nedeniyle, Mehmed Ali Paşa 2 Kasım 1831 tarihinde oğlu İbrahim Paşa kumandasındaki kuvvetleri Suriye'ye gönderdi. İbrahim Paşa kumandasındaki kuvvetler kısa bir sürede Kudüs, Nablus, Sur, Sidon, Beyrut ve Trablus şehirlerini ele geçirdi. İbrahim Paşa kumandasındaki kuvvetler 14 Nisan 1832 tarihinde Osmanlı kuvvetlerini Zerrâa mevkiinde yendi, 27 Mayıs 1832 tarihinde Akkâ'yı zaptetti.<sup>10</sup> Daha sonra İbrahim Paşa kumandasındaki kuvvetlerini Hums yakınlarında durdurmak isteyen Halep Valisi Mehmed Paşa kumandasındaki Osmanlı kuvvetlerini ve 29 Temmuz 1832 tarihinde de Serdar-ı Ekrem Hüseyin Paşa kumandasındaki Osmanlı ordusunun büyük kısmını ezdiler.<sup>11</sup>

6 S. S. Tatişçev, *age.*, s. 204.

7 V. İ. Şeremet, "Adrianopol'skiy Traktat i Posol'stvo A. F. Orlova v Turtsiyu (1829–1930 gg)", s. 141.

8 S. S. Tatişçev, *age.*, s. 205.

9 V. İ. Şeremet, *Turtsiya i Adrianopol'skiy Mir 1829 g.*, s. 168.

10 Muhammet Hanefi Kutluoğlu, "Kavalalı Mehmed Ali Paşa", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C XXV, Ankara 2002, s. 63.

11 Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, s. 130.

Sankt-Peterburg'ta, Mehmed Ali Paşa'nın Osmanlı Padişah'ı II. Mahmut'a karşı yapılan askerî harekâtı, Osmanlı İmparatorluğu'nun düşüşüne sebep olabilecek bir istila olarak değerlendirildi.<sup>12</sup> Aynı zamanda bu askerî harekâtın II. Mahmut'a karşı yapılacak darbeye sebep olabileceğinden de endişe ediliyordu.<sup>13</sup> Osmanlı Devleti'nin Mehmed Ali Paşa tarafından zapt edilmesi ve tahta yeni birisinin çıkarılmasıyla yeni güçlerin ortaya çıkması, Rusya'nın dikkatini Avrupa işlerinden çekebileceği düşünülüyordu.<sup>14</sup> Bu gelişmeler karşısında, I. Nikolay, Rusya ile barış münasebetlerini sürdüren II. Mahmut'u desteklemeye karar verdi.

İbrahim Paşa kumandasındaki Mısır kuvvetlerinin Osmanlı ordularına karşı yapılan askerî hareketi ile ilgili haberler Sankt-Peterburg'a ulaşınca, I. Nikolay 1 Eylül 1832 tarihinde İskenderiye'deki Rus Konsolosu Lavizon'u geri çağırarak, Mehmed Ali Paşa'ya kendi memnuniyetsizliğini bildirdi.<sup>15</sup> Aynı zamanda İskenderiye'deki Rus tebaasından oradan ayrılmaları istendi ve Rus bandıralı gemilere, Mehmed Ali Paşa'ya iaşe, silah ve askerî yükün nakil edilmemesine emredildi.<sup>16</sup> 3 Kasım 1832 tarihinde II. Mahmut, İstanbul'daki Rus Elçisi Appollinariy Butenyöv ve İskenderiye'den İstanbul'a gelen Rus Konsolosu Lavizon'u davet ederek, I. Nikolay'ın Konsolosu'nu İskenderiye'den geri çekme kararı hususunda memnun olduğunu bildirdi.<sup>17</sup> Görüşme sırasında II. Mahmut, üzerinde kendi portresi yapılmış ve pırlantalarla bezekli tütün kutusunu Elçi A. Butenyöv'ten bir şükran hâtırası olarak I. Nikolay'ya vermesini istedi.<sup>18</sup> Aynı zamanda Elçi A. Butenyöv'e pırlantalarla bezekli kendi portresini hediye etti ve Lavizon'a bir nişan verdi.<sup>19</sup>

Aynı zamanda I. Nikolay daha etkili tedbirler üzerinde düşünerek, II. Mahmut'un saltanatının sürmesini sağlayan tedbirlerin alınca kadar, İbrahim Paşa kumandasındaki Mısır kuvvetlerinin ilerlemesini durdurmaya karar verdi.<sup>20</sup> Başlangıçta I. Nikolay, II. Mahmut'a yardım etmek amacıyla ona derhal

12 *Turtsiya i Egipet (İz Zapisok N. N. Murav'yöva (Karsskogo)) v 1832 i 1833 godah*, Tipografiya A. İ. Mamontova i K, Moskova 1869, C III, s. 2.

13 *age.*, s. 1.

14 *age.*, s.2.

15 *Turtsiya i Egipet (İz Zapisok N. N. Murav'yöva (Karsskogo)) v 1832 i 1833 godah*, C II, s. 31.

16 *age.*

17 *age.*, s. 113.

18 *age.*

19 *Turtsiya i Egipet (İz Zapisok N. N. Murav'yöva (Karsskogo)) v 1832 i 1833 godah*, C II, s. 31.

20 *Russkie na Bosfore v 1833 godu. İz Zapisok N. N. Murav'yöva (Karsskogo)*. Tipografiya A. İ. Mamontova, Moskova 1869, s. 1.

Rus askerî kuvvet göndermeye düşünüyordu.<sup>21</sup> Fakat I. Nikolay derhal askerî kuvvetin gönderilmesi işinde zorluk olduğundan ve II. Mahmut'un bunu nasıl karşılayacağını bilmediğinden dolayı bu fikirden vazgeçti.<sup>22</sup>

Bunun üzerinden ilerleyerek, I. Nikolay, İbrahim Paşa kumandasındaki Mısır kuvvetlerinin ilerlemesini durdurmak amacıyla, Mehmed Ali Paşa'ya tehdit sözlerini iletmeye karar verdi.<sup>23</sup> I. Nikolay, karargâhı Tulça'da [Tulç] bulunan 24. Rus Piyade Tümeni Kumandanı ve o günlerde Sankt-Peterburg'ta izinli bulunan Tümgeneral Nikolay Muravyöv'ten Mehmed Ali Paşa'ya tehdit sözlerini ilemesini istedi.

Nikolay Muravyöv 25 Temmuz 1794 tarihinde Sankt-Peterburg'ta dünyaya geldi. Aynı adı taşıyan babası Tuğgeneral Nikolay Muravyöv de bir profesyonel askerdi. Nikolay Muravyöv askerî hizmetini 9 Şubat 1811 tarihinde Rus İmparatoru I. Aleksandr'ın maiyetinde başladı. 1812'de Rusya'yı işgal ettiği Napolyon kumandasındaki kuvvetlerine karşı Rusya'nın yürüttüğü savaşlara katıldı ve 1814'te Rus Ordusu ile Paris'e geldi. Bu savaşlardan sonra askerî hizmetine devam eden N. Muravyöv, 1827-1828 Rus-İran, 1828-1829 Osmanlı-Rus savaşlarına katıldı.<sup>24</sup> N. Muravyöv 15 Mart 1828 tarihinde Tümgeneralliğine terfi edildi.

Verilen talimata göre, N. Muravyöv, önce İstanbul'a giderek, Osmanlı Padişahı II. Mahmut ile görüşecekti. Görüşme sırasında II. Mahmut'a, Rus İmparatoru I. Nikolay'ın ona karşı muamelesi samimi olduğunu, değişmez dostluğu desteklediğini ve II. Mahmut'un Mehmed Ali Paşa ile olan meselesinde, II. Mahmut'a aynı samimiyet ve değişmez dostluğu gösterdiğini bildirecekti. Bundan sonra, N. Muravyöv II. Mahmut'tan izin aldıktan sonra İskenderiye'ye hareket edecekti ve İskenderiye'de Mehmed Ali Paşa'ya Osmanlı Padişahına bildirdiği I. Nikolay'ın sözlerini tekrarlayacaktı ve Mehmed Ali Paşa'dan II. Mahmut'a karşı karada ve denizde gerçekleştirilen askerî harekâtı derhal durdurulmasını isteyecek, Mehmed Ali Paşa askerî harekâtlarında ısrar etmeye devam ederse, karşısında Rusya'yı bir düşman olarak bulacağını bildirecekti.<sup>25</sup> Bu talimatı gerçekleştirmek için, N. Muravyöv, İstanbul'daki Rus Elçisi A. Butenyöv ile birlikte, II. Mahmut'a,

21 *Turtsiya i Egipet (İz Zapisok N. N. Murav'yöva (Karsskogo)) v 1832 i 1833 godah*, C III, s. 2-3.

22 *age.*, s. 3.

23 *age.*, s. 2.

24 *Entsiklopedičeskiy Slovar'*. İzdateli: F.A. Brokgauz, İ.A. Efron, Tipo-Litografiya İ.A. Efrona, C XX, S.-Peterburg 1897, s. 193.

25 *Turtsiya i Egipet (İz Zapisok N. N. Murav'yöva (Karsskogo)) v 1832 i 1833 godah*, C III, s. 3-4.

Rusya'nın sadece Şark meselesine müdahale etmek için Padişah'ın işlerine katıldığı gibi onu bir düşünce alırsa, bu düşüncenin çok yanlış olduğunu söyleyeceklerdi.<sup>26</sup> Bununla birlikte, N. Muravyöv II. Mahmut'a, I. Nikolay'ın kendi işlerine yabancı devletlerin karışmasına müsaade etmediği gibi, başkasının işine karışmadığını, I. Nikolay'ın isyan düşmanı ve Padişah'ın dostu olduğunu da söyleyecekti.<sup>27</sup> Aynı sözleri N. Muravyöv Mehmed Ali Paşa'ya da tekrarlayacaktı. Verilen talimata göre N. Muravyöv'ün görevi diplomatik müzakereleri kapsamıyordu. N. Muravyöv, Mehmed Ali Paşa'ya, onu tereddüt edecek ve onda Padişah'a karşı iyi niyet uyandıracak, I. Nikolay'ın ona yönelik sözlerini iletenecekti.<sup>28</sup>

Talimata göre N. Muravyöv, Mehmed Ali Paşa'dan II. Mahmut'a karşı karada ve denizde gerçekleştirilen askerî harekâtı derhal durdurulmasını isteyecek ve bunun da I. Nikolay'ın ona karşı hiddetinin silinmesi için biricik mümkün usul olduğunu söyleyecekti.<sup>29</sup> Mehmed Ali Paşa, N. Muravyöv'e arabuluculuk yapmaya teklif ettiği halinde, N. Muravyöv arabuluculuğu üzerine almayacak, fakat Mehmed Ali Paşa'yı Babıali'yle kendisinin konuşmasına imale etmeye çalışacaktı.<sup>30</sup> Mehmed Ali Paşa bunu kabul etmediği halinde, N. Muravyöv, onunla konuşmasında, onun caniyane askerî harekâtları başarılı, II. Mahmut'u tahtından indirmeye muvaffak olsa bile, I. Nikolay'ın kararının değişmeyeceğini ve Rusya'nın Osmanlı Devleti ile yaptığı antlaşmalarıyla elde ettiği hakları silah zoru ile koruyacağını bildirecekti.<sup>31</sup>

11 Kasım 1832 tarihinde I. Nikolay, Tümgeneral N. Muravyöv'u kabul etti. Kabul sırasında N. Muravyöv'ün vazifesi konuşuldu ve konu ile ilgili olarak I. Nikolay şunları söyledi: “*Sultana dostluğumu göstermek istiyorum. İstanbul Mehmed Ali Paşa'nın eline geçmemelidir. Şunu hatırdan çıkarmamalı ki, Sultan'a mümkün olduğu kadar çok güven vermek, Mısır Valisi'ne ise korku düşürmek lâzım.*”<sup>32</sup>

13 Kasım 1832 tarihinde N. Muravyöv Rusya Dışişleri'nden sorumlu Kont Karl Nesselrode'den bir ilâve talimat aldı. İlave talimata göre II. Mahmut, I. Nikolay'ın niyetine güvenmeyerek, N. Muravyöv'e İskenderiye'ye gitmesine izin vermediği

26 *Turtsiya i Egipet (İz Zapisok N. N. Murav'yöva (Karsskogo)) v 1832 i 1833 godah*, C III, s. 4.

27 *age.*, c. III, ss. 3-4.

28 *age.*, s. 4.

29 *age.*

30 *age.*

31 *age.*, s. 5.

32 *age.*, s. 6.

halinde, N. Muravyöv geri Sankt-Peterburg'a dönecekti.<sup>33</sup> O halde, İstanbul'daki Rus Elçisi A. Butenyöv, Mehmed Ali Paşa'ya bir mektup yazarak, ona I. Nikolay'ın kararını bildirecekti.<sup>34</sup> Mehmed Ali Paşa İskenderiye'de N. Muravyöv'u kabul etmediği takdirde, N. Muravyöv, I. Nikolay'ın kararını ve sözlerini ihtiva ettiği bir deklarasyon Mehmed Ali Paşa'ya ileticekti.<sup>35</sup>

17 Kasım 1832 tarihinde N. Muravyöv, Sankt-Peterburg'tan önce Tulça'ya hareket etti. 4 Aralık'ta Tulça'ya varan N. Muravyöv, tümenini başka bir kumandana teslim etti. 8 Aralık günü N. Muravyöv vakit kazanma amacıyla, Yaveri Harnskiy ile birlikte Odessa'ya [Hoca Bey] hareket etti ve ertesi gün şehre geldi. Odessa'da, N. Muravyöv "Neva" adlı vapura binerek İstanbul'a gidecekti. Fakat vapur tamir gördüğünden dolayı ve vakti kaybetmemek için, N. Muravyöv önce kara yoluyla Sevastopol'e ve oradan da firkateyne binerek İstanbul'a hareket etmeye karar verdi.<sup>36</sup>

Bu sırada Sankt-Peterburg'ta II. Mahmut tarafından Rus filosu talep edildiği takdirde, filo İstanbul'a hemen gönderilebilmesi için, Karadeniz donanmasının bir kısmının donatılmasına ve sefere hazırlanmasına emir verildi. Sevastopol'e giderken N. Muravyöv, Nikolaev şehrine uğradı ve orada Rus Karadeniz donanması Kumandanı Amiral Aleksey Greyg ile görüştü. Aynı gün, kara yoluyla Sankt-Peterburg'tan İstanbul'a hareket eden ve orada Rus Elçisi A. Butenyöv'e verilmek üzere hazırlanan 7 Aralık 1832 tarihli talimatın ikinci nüshasıyla bir kurye geldi. Talimata göre II. Mahmut, Rusya'dan yardım istediği halinde, A. Butenyöv Amiral A. Greyg'ten artık donatılmasına ve sefere hazırlanmasına emir verilen Karadeniz donanmasının bir kısmının hemen gönderilmesini isteyecekti.<sup>37</sup> Bununla birlikte A. Butenyöv, bu yardımı II. Mahmut'a teklif etmeyecekti, ancak ona beş gemi ve dört firkateynden oluşan filonun yardıma gelmeye hazır olduğunu bildirecekti.<sup>38</sup> Rus Karadeniz donanmasının Kurmay Başkanı Kontramiral Mihaylo Lazarev bu filonun kumandanı olarak görevlendirildi. Verilen talimata göre, M. Lazarev filosunu Çanakkale Boğazı'na getirecekti.<sup>39</sup> Mısır filosu Osmanlı

<sup>33</sup> *age.*, s. 7.

<sup>34</sup> *age.*

<sup>35</sup> *Turtsiya i Egipet (İz Zapisok N. N. Murav'yöva (Karsskogo)) v 1832 i 1833 godah*, C III, s. 7.

<sup>36</sup> *age.*, s. 11.

<sup>37</sup> *age.*

<sup>38</sup> *age.*, s. 11-12.

<sup>39</sup> *age.*, s. 12.

filosuna karşı muharebeye girdiği takdirde, Amiral M. Lazarev'e muharebeye katılmaya ve Mısır filosuna darbe indirmeye emredildi.<sup>40</sup> Bundan başka, beş gemi ve dört firkateynden oluşan ikinci filoya da birinci filoyu takviye etmek için harekete hazır olmasına emir verildi.

N. Muravyöv, Sankt-Peterburg'tan getirilen 7 Aralık 1832 tarihli talimatın ikinci nüshasını A. Butenyöv'e mümkün olduğu kadar çabuk iletilmesi için, talimatı yanına alarak, İstanbul'a götürmeye karar verdi. 15 Aralık 1832 günü N. Muravyöv Sevastopol'e geldi ve İstanbul'a hareket eden Deniz Yüzbaşı Şçerbaçyöv kumandalığındaki *Ştandart* firkateyne bindi.<sup>41</sup> Sankt-Peterburg'tan alınan Karadeniz filosunun İstanbul'a hareket etmeye hazır olması talimatı münasebetiyle, N. Muravyöv alınan talimatın başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesine yardım eden tedbirler üzerinde düşünmeye başladı. N. Muravyöv, 16 Aralık 1832 tarihli Harp Bakanı Çernişev'a yazdığı mektubunda Boğaziçi ve Çanakkale Boğazı'na dair düşüncelerini şu şekilde açıklıyordu: "İbrahim Paşa'nın devamlı başarıları neticesinde, Osmanlı Ordusu düzensiz bir şekilde boğazlara doğru çekilirse, boğazları doğu kıyıları tarafından savunan tabyalar kaçınılmaz bir surette İbrahim Paşa'nın eline geçecektir ve sayısı çok olan topraklar, gemilerin boğazlardan serbest geçidine engel olacaktır. Dolayısıyla, Osmanlı Hükûmeti'ne bu istihkâm tesislerinden geciktirmeksizin toprakların kaldırılması tavsiye edilmelidir. Aynı zamanda, bu tedbirin gerçekleştirilmesinde acele edilmemelidir. Acele, II. Mahmut'un ordusunda savaş manevyatının gerilemesine neden olabilir. Bilhassa, Osmanlı Hükûmeti'nde Rusya'ya karşı herhangi bir şüphe uyandırmamak için, bu çalışmalar ihtiyatlılıkla başlanmalıdır."<sup>42</sup> 17 Aralık 1832 günü N. Muravyöv Sevastopol'den İstanbul'a hareket etti.

21 Aralık 1832 günü, N. Muravyöv İstanbul'a vardı. 24 Aralık'ta N. Muravyöv'u ve İstanbul'daki Rus Elçisi A. Butenyöv'u Reisülküttâb Hacı Mehmed Âkif Efendi kabul etti. Kabul sırasında N. Muravyöv vazifesini şu şekilde açıkladı: "*I. Nikolay II. Mahmut'a bir mektup yazarak, beni İstanbul'a gönderdi ve onun II. Mahmut'a karşı muamelesi samimi olduğunu, değişmez dostluğu desteklediğini ve II. Mahmut'un Mısır Valisi ile olan meselesinde II. Mahmut'u aynı samimiyet ve değişmez dostluğu gösterdiğini II. Mahmut'a bildirmemi istedi. I. Nikolay II. Mahmut'a karşı dostluğunun samimi olduğunu ispat etme isteğiyle beni İskenderiye'ye gitmekle görevlendirdi. İskenderiye'de, görevim arabuluculuğu*

<sup>40</sup> *age.*

<sup>41</sup> *Russkie na Bosfore v 1833 godu. İz Zapiskov N. N. Murav'yöva (Karsskogo)*, s. 22.

<sup>42</sup> *Türtsiya i Egipt (İz Zapiskov N. N. Murav'yöva (Karsskogo)) v 1832 i 1833 godah*, C III, s. 13.

kapsamıyor. Bana verilen talimata göre, Mehmed Ali Paşa'ya, harekâtlarında ısrar etmeye devam ederse, karşısında Rusya'yı bir düşman olarak bulacağımı bildireceğim. Aynı zamanda, onun askerî başarılarında da I. Nikolay, II. Mahmut'un candan bağıh dostu olarak kalacağımı, Mehmed Ali Paşa'nın harekâtları ile I. Nikolay'da uyandırılan memnuniyetsizliği, yalnız karada ve denizde yapılan askerî harekâtın derhal durdurulmasıyla yok edilebileceğini söyleyeceğim. I. Nikolay, bu sözler Mehmed Ali Paşa'da sağduyuyu uyandıracak ve II. Mahmut'a karşı itaat etmesine getireceğini ümit ediyor. Bu da I. Nikolay'ın, Kont Aleksey Orlov ve Halil Rifat Paşa'yla da bildirilen, II. Mahmut'a karşı gösterdiği dostluğu tekrar ispat edecektir.”<sup>43</sup> Âkif Efendi, N. Muravyöv'ün açıklamasından sonra, I. Nikolay'ın II. Mahmut'a karşı gösterdiği dostluğun yeni işaretlerinden dolayı, N. Muravyöv'e teşekkür etti. Bundan sonra, A. Butenyöv Karadeniz filosunun donatıldığını ve II. Mahmut tarafından talep edildiği halinde, hemen hareket edeceğini bildirdi.<sup>44</sup> Aynı gün N. Muravyöv ile A. Butenyöv'u, Asakir-i Mansure-i Muhammediye Seraskeri Koca Mehmed Hüsvrev Paşa kabul etti. Kabul sırasında N. Muravyöv ve A. Butenyöv, Hüsvrev Paşa'ya Âkif Efendi'ye söyledikleri aynı sözleri iletiler.

27 Aralık 1832 tarihinde Osmanlı Padişah'ı II. Mahmut, Rus Tümgenerali N. Muravyöv ile İstanbul'daki Rus Elçisi A. Butenyöv'ü ve onlara refakat eden N. Muravyöv'ün Yaveri Harnskiy, Albay Dyügamel ve Deniz Yüzbaşı Serebryakov'u Çırağan Sarayı'nda kabul etti. Kabul sırasında N. Muravyöv Padişah'a I. Nikolay'ın ona karşı olan dostluk yeminini iletti ve vazifesini açıkladı. N. Muravyöv, II. Mahmut ile konuşması sırasında şunları bildirdi: “Sultan Han Hazretleri! Sizlere Mehmed Ali Paşa ile ilgili bana verilen vazife yalnız birkaç sözden ibaret olduğunu bildirmem gerekiyor. O sözler kısa ve manalıdır. I. Nikolay'ın isyan düşmanı ve Sultan Hazretleri'nin dostu olduğunu, Mehmed Ali Paşa'nın, Padişah'a karşı itaatsizliğinde ısrar ederek askerî harekâtı devam ettirdiği takdirde, karşısında Rusya'yı bulacağımı beyan edeceğim. Verilen talimata göre, ben isyancı Mehmed Ali Paşa ile müzakerelere girmeyeceğim. Onunla müzakerelere girmek I. Nikolay'ın iradesine aykırı olurdu. I. Nikolay, Mehmed Ali Paşa'nın kendi meşru Padişah'ına karşı sadakat yeminli itaatten, başka bir itaat görmüyor. I. Nikolay, beni Mehmed Ali Paşa'ya göndererek, iki maksada ulaşmaya ümit ediyor. Birinci maksadı, Mehmed Ali Paşa'yı yıldırma ve onun caniyane niyeti durdurmaaktır. İkinci maksadı, bununla, I. Nikolay, Kont Aleksey Orlov ve Halil Rifat Paşa aracılığıyla da bildirdiği, size karşı gösterdiği dostluğu ve teveccühü tekrar ispat etmektedir.”<sup>45</sup>

43 age., s. 36.

44 age., s. 23.

45 Tırtsiya i Egipet (İz Zapisok N. N. Murav'yöva (Karskogo)) v 1832 i 1833 godah, C III, ss. 39-40.



Çırağan Sarayı'nda yapılan kabulden sonra, N. Muravyöv Büyükdere'de bulunan Rusya Elçiliği'ne geri döndü. Misyonda A. Butenyöv, N. Muravyöv'e 21 Aralık günü Mısır ordusu, Konya ovasında Sadrazam Reşid Mehmed Paşa kuvvetlerini mağlup ve Reşid Mehmed Paşa'nın da esir edildiğinin haberini aldığı söyledi. N. Muravyöv, ortaya çıkan durumu değerlendirerek, İbrahim Paşa'nın, Konya ovasında kazandığı zaferinden sonra, Rus Karadeniz filosunun daha gelmesinden önce İstanbul'u zaptedebileceğinin neticesine vardı.<sup>46</sup> Fikrine göre, Rus Karadeniz filosu İstanbul Boğazı'na İbrahim Paşa'dan önce gelse bile, Rus filosu, çıkarma kuvvetleri olmadan, düşmanın Boğaziçi'ni geçmesini engel edemezdi.<sup>47</sup> İbrahim Paşa, Boğaziçi'nde ve Sinop'a kadar koylarda bulunan sayısız kayıkları kullanabilirdi. N. Muravyöv'ün fikrine göre, büyük olan yelken gemileri, ağırlıklarından, rüzgâra ve Boğaziçi'nin cereyanlarına bağımlı olduklarından dolayı, bu kayıklara karşı dar ve oldukça uzun olan Boğaziçi'nde etkili olamazlardı.<sup>48</sup> Böylelikle, Rusya, gemilerini Boğaziçi'ne göndererek, sadece bununla İstanbul'u savunamazdı. Bu durum karşısında N. Muravyöv, II. Mahmut'un yalnız Konya ovasında mağlubiyetten sonra kalan askerî kuvvetlerinden istifa edebileceğinin sonucuna vardı.<sup>49</sup> Bunun üzerine, N. Muravyöv, İstanbul ve Boğaz'ları savunmak için alınabilecek tedbirleri içine alan bir tezkere hazırladı. N. Muravyöv, hazırlayan tezkeresini Osmanlı yetkililerine, düzenlenecek ilk toplantıda okumaya karar verdi.

Birinci toplantı 29 Aralık 1832 tarihinde yapıldı. Toplantıya Reisülküttâb Âkif Efendi, Serasker Koca Mehmed Hüsrev Paşa, Tümgeneral Nikolay Muravyöv ve İstanbul'daki Rus Elçisi Appollinariy Butenyöv katıldılar. Toplantıda, N. Muravyöv'ün İstanbul'da Osmanlı devlet ricali ile yaptığı çalışmalarda bir ortak ve müttefik olarak çalıştığı görülmektedir. Toplantının başında Hüsrev Paşa, Karadeniz filosunun İstanbul'a gelmesi konusunda mesele halledilmiş bulunduğunu, II. Mahmut'un, ihtiyaç anında Rus filosunun gelmesinin isteyeceğini Rus temsilcilerine bildirdi.<sup>50</sup> Toplantıda N. Muravyöv, İbrahim Paşa'nın, Boğaziçi'nde ve Sinop'a kadar koylarda bulunan kayıkların kullanılması, Boğaziçi'nin Anadolu kıyısında bulunan tabyaların silahsızdırılması konularını dile getirdi.<sup>51</sup> N. Muravyöv, Boğaziçi'nde bulunan istihkâm tesislerinin silahsızlandırılması konusunda

46 *age.*, s. 43.

47 *age.*

48 *age.*

49 *age.*

50 *Russkie na Bosfore v 1833 godu. İz Zapisk N. N. Muravyöva (Karskogo)*, s. 62.

51 *age.*, s. 63.

sözlerine devam ederek, istihkâm tesislerinden bazılarının tarla tarafında olan kısımları sadece küçük duvarlarla korunmakta olduğunu, bazılarının da tarla tarafındaki kısımları tarlaya açık olduğunu bildirdi.<sup>52</sup> N. Muravyöv, ayrıca istihkâm tesislerinin tepeler eteklerinde inşa edildiğini ve bu tepelerden tabyalarda bulunan askerler düşman tarafından taşla tutulabileceğini sözlerine ekledi.<sup>53</sup> N. Muravyöv'ten sonra konuşan Hüsrev Paşa, Boğaziçi'nin savunması için gerekli tedbirlerin alınacağını, ihtiyaç anında, mermileri istihkâm tesislerinden almak ve kayıkları Batı kıyısına geçirmek için, Boğaziçi'nin Anadolu kıyısına bir gemi göndereceğini bildirdi.<sup>54</sup> Hüsrev Paşa'yı müteakiben, Reisülküttâb Âkif Efendi söz alarak, İstanbul'daki yabancı elçilerin N. Muravyöv'ün İskenderiye'ye gidiş amacını öğrenmek istediklerini bildirdi ve onun bu konudaki mütalaasını sordu. N. Muravyöv bu konuyla ilgili, Sankt-Peterburg'tan yabancı devletlere onun gidiş amacını artık bildirildiğini söyledi ve bundan sonra A. Butenyöv'un da rızasını alarak, yabancı elçilere onun İskenderiye'ye gidiş amacını onun oraya gidişinden sonra söylemesini Âkif Efendi'den rica etti. Aynı zamanda N. Muravyöv ile A. Butenyöv, I. Nikolay İran Şah'ına da onun İskenderiye'ye gidiş amacını bildirdiğini ve I. Nikolay'ın II. Mahmut'a karşı olan dostluğunu kimseden saklamadığını bildirdiler.<sup>55</sup> Toplantıda N. Muravyöv'ün İskenderiye'ye gitmesine II. Mahmut'un karşı olmadığı da anlaşıldı.

Ertesi gün 30 Aralık 1832 tarihinde Hüsrev Paşa'nın şehir dışında, Büyükdere'ye yakın bir yerde bulunan evinde ikinci toplantı yapıldı. Toplantıya II. Mahmut tarafından gönderilen Ferik Ahmed Paşa, Serasker Hüsrev Paşa, tercümanı Vogorodi ve Tümgeneral N. Muravyöv katıldılar. Toplantı N. Muravyöv'ün, İbrahim Paşa'nın kumandasındaki Mısır kuvvetlerinin, Boğaziçi ve Çanakkale Boğazı istikametinde yolları olan Bursa'ya ve Boğaziçi'ne yaklaşmasını önlemek için alınabilecek tedbirlerin sunması ile başladı. N. Muravyöv'ün fikrine göre, ilk önce Konya ovasında Sadrazam Reşid Mehmed Paşa kuvvetlerinden kalan askerî birliklerin toplanması ve yedek kuvvetleri ile birleştirilmesinin gerekli olduğunu bildirdi.<sup>56</sup> Aynı zamanda N. Muravyöv, Konya ovasından Sadrazam Reşid Mehmed Paşa'nın esir edilmesinden sonra bozuntu içinde ve komutansız geri çekilen birliklerin başına vakit geçirmeksizin bir kumandanın tayin

52 *age.*

53 *age.*

54 *age.*

55 *age.*, s. 64.

56 *Russkie na Bosfore v 1833 godu. İz Zapisk N. N. Murav'yöva (Karskogo)*, s. 66.

edilmesinin gerekli bulunduğunu söyledi.<sup>57</sup> Bununla birlikte, N. Muravyöv İbrahim Paşa kumandasındaki kuvvetlerini, içinden geçebilecek bölgelerde yiyecek kaynaklarından yoksun edilmesi için gereken tedbirlerin alınmasını teklif etti.<sup>58</sup> N. Muravyöv aldığı malumata dayanarak ve kendine borç bilerek, oturuma katılanların dikkatini ordunun erzaka ihtiyacı olduğu konusuna çekti.<sup>59</sup> Bunun üzerine Hüsrev Paşa cevabi bir konuşmasında, Anadolu'da yirmi sekiz bin kişilik ordunun bulunduğunu ve gerçekten de ordunun erzaka ihtiyacı olduğunu söyledi.<sup>60</sup> Hüsrev Paşa konuşmasına devam ederek, Konya ovasından çekilen birlikleri yeniden kurmak için İzmit'in, askerî harekâta daha katılmayan birlikleri Kütahya'nın yakınında tahşit etmek, bundan sonra İzmit'te yeniden kurulan birlikleri Kütahya'ya doğru sürmek niyetinde olduğunu kaydetti.<sup>61</sup>

Toplantıda N. Muravyöv, toplantıya katılanlara Osmanlı kuvvetlerinin Anadolu'da tekrar yenilgiye uğramasını, düşman kuvvetlerinin yaklaşması halinde askerî birliklerin birdenbire bozgun vermesini de gözden uzak tutmamalarını söyledi. Hüsrev Paşa söz alarak, N. Muravyöv tarafından söylenenlere, Anadolu'daki askerî durumun başarılarla henüz umut vermediğini ilâve etti.<sup>62</sup> Bunun üzerine N. Muravyöv sözlerine devam ederek, bu durumda Boğaz'ların savunmasının önemli olduğunu altını çizdi.<sup>63</sup> Toplantıda N. Muravyöv, boğazların savunması hususunda birkaç tedbir önerdi.

Birincisi, N. Muravyöv Boğaziçi'nin Anadolu kıyısında bulunan istihkâm tesislerinin silahsızdırılmasını önerdi.<sup>64</sup> N. Muravyöv, bu tedbiri 29 Aralık günü gerçekleştirilen ilk toplantıda da önermişti. Fakat ikinci toplantıda N. Muravyöv bu tedbire birkaç ilâve yaptı. Fikrine göre, şimdilik bu tedbirin uygulanmasına lüzum olmadığını, fakat istihkâm tesislerinin silahsızdırılmasının kısa bir zamanda yapılabilmesi için gereken tedbirlerin alınması gerekli olduğunu kaydetti. Bu hususta Hüsrev Paşa söz alarak, ihtiyaç anında donanmanın teçhiz edilmesi bahanesiyle, istihkâm tesislerinden, korkuyu yaymamak için birkaç top hariç

<sup>57</sup> *age.*, s. 67.

<sup>58</sup> *age.*

<sup>59</sup> *age.*

<sup>60</sup> *age.*

<sup>61</sup> *age.*

<sup>62</sup> *age.*, s. 68.

<sup>63</sup> *age.*

<sup>64</sup> *age.*

olmak üzere, topları toplamaya emir vereceğini söyledi.<sup>65</sup> N. Muravyöv sözlerine devam ederek, İbrahim Paşa'nın Boğaziçi'nin Anadolu kıyısında bulunan istihkâm tesislerini eline geçirebildiği halinde, Karadeniz ile Ege Denizi arasında ulaşımın güçleşeceğini kaydetti. Hüsrev Paşa, N. Muravyöv'ün kaydettiği sözlerine katılarak, bu ulaşımın önem taşıdığını vurguladı.

İkincisi, N. Muravyöv Boğaziçi'nin Batı kıyısının savunmasının da büyük önemi olduğunu söyledi. N. Muravyöv, Boğaziçi'nin Batı kıyısı ve Batı kıyısında bulunan koyları, vakit kaybetmeden bölgelere bölerek ve bu bölgelere komutanların tayin edilmesini önerdi. Fikrine göre, bu bölgelere tayin edilecek komutanların savaş vazifelerini ve komutanlık eden bölgelerini öğrenmeleri gerekli idi. N. Muravyöv konuşmasına devam ederek, bu komutanların bir kumandan emri altına alınmalarını ve Boğaziçi'nde bulunan bütün kayıkları da bu kumandanın emrine verilmesini önerdi. N. Muravyöv'ün fikrine göre, bu kayıkları kısımlara ayırarak, bir kısmı donanmaya teslim edilerek, kalan kısımları yedek olarak kullanmalıydı. Aynı zamanda, bu kayıkları, İbrahim Paşa'yı Karadeniz sahili boyunca kayıklardan mahrum etmek için, Boğaziçi'nden Sinop'a kadar sahil gözetlemesi için kullanılmasını önerdi.<sup>66</sup> Hüsrev Paşa söz alarak, Boğaziçi'nin savunması için büyük gemileri kullanmaya düşündüğünü söyledi. Bu hususta N. Muravyöv, Boğaziçi'ni yelkenli savaş gemileri ile savunmak imkânsız olduğunu açıkladı. Fikrine göre, büyük yelkenli savaş gemileri demirlerini alırken, pek çok düşman kuvvetleri kayıklarla Boğaziçi'ni aşabilirdi. N. Muravyöv, yelkenli savaş gemilerin rüzgâra ve Boğaziçi'nin cereyanlarına bağımlı olduklarını hatırlattı. Hüsrev Paşa N. Muravyöv'ün kayıkların kullanılmasına dair fikirlerini büyük bir dikkatle dinledi ve fikirlerini kabul etti.<sup>67</sup>

Üçüncüsü, N. Muravyöv, Çanakkale Boğazı'nda demirli bulunan ve Mısır donanmasından sayıca üstün olan Osmanlı donanmasını Mısır donanmasını bulmak ve onu vurmak için gönderilmesini, fakat savaş gemilerinin onarımına ihtiyacı varsa, onların Marmara Denizi'ne çekilmesini önerdi.<sup>68</sup> Fakat bu hususta Hüsrev Paşa, şimdilik donanmanın savaşacak halde olmadığından dolayı, büyük kısmını Çanakkale Boğazı'nda tutulmasını, ancak birkaç savaş gemisinin İstanbul'a

65 *age.*

66 *Russkie na Bosfore v 1833 godu. İz Zapisk N. N. Murav'yöva (Karsskogo)*, s. 69.

67 *age.*, s. 69.

68 *age.*

gönderilmesini tercih etti.<sup>69</sup> Toplantıda N. Muravyöv, Hüsrev Paşa'nın bu fikrini kabul etti.

Dördüncüsü, N. Muravyöv, Boğaziçi'nin Batı tarafında bulunan tepelerde, Karadeniz ve Marmara Denizi arasında, Anadolu'dan çekilen askerî birlikleri ve Edirne'den askere çağırılanları dahil ederek, bir ordu'nun toplanmasını ve yerleştirilmesini, II. Mahmut'un da bu orduğâhta olmasını önerdi.<sup>70</sup> N. Muravyöv oturuma katılanlara, ordugâhın bu yerlerde yerleştirilmesinin elverişli olduğunu, buradan gönderilen askerlerin Boğaziçi'nin Batı yakasında tehlike karşısında olan her yere hızla ulaşabileceklerini ve düşman askerinin karaya çıktığında onu vurabileceklerini kaydetti.<sup>71</sup> Toplantıda N. Muravyöv, İstanbul'da ancak düzeni muhafaza edebilecek sayıda asker yerleştirilmesinin doğru olacağını söyledi.<sup>72</sup> N. Muravyöv'ün fikrine göre, yukarıda önerdiği tedbirler, daha önce önerdiği tedbirlerin temelini teşkil ettiğini de kaydetti.

N. Muravyöv, İstanbul'un savunmasına dair hazırladığı tedbirleri açıkladıktan sonra, onun yaptığı bütün açıklamaları üzerine düşünülmesi ve gerekli görüldüğü tedbirlerin vakit kaybetmeden uygulanması için, Hüsrev Paşa'dan, hükûmet tarafından atanacak yetkililere iletilmesini rica etti.<sup>73</sup> Toplantının sonunda N. Muravyöv, İbrahim Paşa'nın şu veya bu sebepten dolayı kışlamak üzere Konya'da durması meselesi üzerine de görüşlerini dile getirdi. N. Muravyöv'ün fikrine göre, bu durumda, Osmanlı donanması kışın sonuna doğru tamir edilirse, Mısırlıların bütün askerî istok birikmelerinin imha edilmesi ve onların geri çekilme yollarını kapatılması için Mısır ve Suriye'ye çıkarma kuvvetlerin gönderilmesi elverişli olacaktır.<sup>74</sup> Bunun üzerine Hüsrev Paşa, ilkbaharda Mısır'a çıkarma kuvvetleri göndermeye düşündüğünü, fakat İbrahim Paşa'nın ilkbahara kadar Konya'da durmayacağını derin bir teessürle göz önünde bulundurduğunu söyledi. Hüsrev Paşa'nın sözlerini müteakiben dört saat süren toplantıya son verilmiştir.

Toplantıdan sonra, Hüsrev Paşa, N. Muravyöv'ten toplantıda okudu tezkeresinin bir nüshasını ona gönderilmesini rica etti.<sup>75</sup> Hüsrev Paşa'nın ricası üzerine, N.

69 *age.*, s. 70.

70 *age.*

71 *age.*

72 *Russkie na Bosfore v 1833 godu. İz Zapisk N. N. Murav'yöva (Karskogo)*, s. 70.

73 *age.*, s. 71.

74 *age.*

75 *age.*, s. 74.

Muravyöv oturumda okudu tezkeresinin bir nüshasını ve kenarlarında Konya'dan Üsküdar'a giden kestirme yolunu gösteren Anadolu haritasını da aynı akşam Hüsrev Paşa'ya gönderdi.<sup>76</sup>

1 Ocak 1833 tarihinde N. Muravyöv, İstanbul'dan İskenderiye'ye hareket etmek üzere *Ştandard* adlı savaş gemisine bindi. Fakat şiddetli bir rüzgârın çıkmasından dolayı, gemi hemen hareket edemedi ve N. Muravyöv rüzgârın yatışını beklemeye başladı. Bu bekleyiş sırasında, N. Muravyöv ve A. Butenyöv II. Mahmut'un Topkapı Sarayı'na taşınmak istediği haberini aldılar. N. Muravyöv II. Mahmut'un Topkapı Sarayı'na taşınması halinde, elverişsiz şartlarda şehirde bir esir olarak kalabileceğinin hükmüne vardı. Böyle bir tehlikenin önünü almak amacıyla N. Muravyöv, Hüsrev Paşa'nın tercümanı olan Vogorodi'ye bir yazı göndererek, Boğaziçi'nin Batı tarafında bulunan tepelerde II. Mahmut'un da oradan komut edeceği bir kampın kurulmasının gerekli olduğunun fikrini bir kez daha tekrarladı.<sup>77</sup>

4 Ocak 1833 tarihinde Boğaziçi'nde rüzgâr yatıştı ve N. Muravyöv'u taşıyan savaş gemisi İskenderiye'ye hareket etti. 5 Ocak'ta N. Muravyöv, Çanakkale Boğazi'ndan ilerlediği sırada, Çanakkale Boğazi'nin savunan ve kıyılarında bulunan birçok bataryalı istihkâm tesislerini gördü. İstihkâm tesislerinde uzun menzilli top sıraları görünüyordu. Bununla birlikte N. Muravyöv, istihkâm tesislerinin arka taraflarını karadan savunulması için yapılan tertibatın yeterli olmadığına dikkat etti.<sup>78</sup> Hemen hemen bütün istihkâm tesislerinin arka taraflarında, Çanakkale ve Nara istihkâm tesisleri hariç, yüksek tepeler bulunuyordu.<sup>79</sup> Çanakkale ve Nara istihkâm tesislerinin arka taraflarının çevresinde de, düşman kuvvetleri tarafından ateşe verilebilecek ahşap binalar bulunuyordu.<sup>80</sup> Böylece, Ege Denizi tarafından Çanakkale Boğazi'na hücum eden donanma, Çanakkale Boğazi'nin istihkâm tesislerinden yapılacak makaslama ateşten kaçınmak için, Çanakkale kıyısına asker çıkartarak, Anadolu yakasında bulunan istihkâm tesisleri kara tarafından ele geçirilebilirlerdi.<sup>81</sup> Bu nedenden dolayı N. Muravyöv, 7 Ocak tarihinde İstanbul'da bulunan Rus Elçisi A. Butenyöv'a bir yazı hazırlayarak, ona Çanakkale Boğazi'nda bulunan istihkâm tesislerinin arka taraflarını savunulması için yapılan tertibatta

76 *age.*

77 *age.*, s. 78.

78 *Russkie na Bosfore v 1833 godu. İz Zapisk N. N. Murav'yöva (Karskogo)*, s. 82.

79 *Turtsiya i Egipet (İz Zapisk N. N. Murav'yöva (Karskogo)) 1832 i 1833 godah, C II*, s. 47.

80 *age.*, s. 47.

81 *age.*

gördüğü yetersizlikleri bildirdi ve bu yetersizlikleri Hüsrev Paşa'ya iletmesini istedi.<sup>82</sup>

13 Ocak 1833 tarihinde N. Muravyöv İskenderiye'ye ulaştı. Tümgeneral N. Muravyöv, Mehmed Ali Paşa'ya Rus İmparatoru I. Nikolay'ın sözlerini ilettili. Bunun üzerine Mehmed Ali Paşa, İbrahim Paşa'ya 16 Ocak 1833 tarihinde Suriye üzerinden gönderdiği bir yazıda, II. Mahmut'un kuvvetlerine karşı yürütölen askerî harekâtın durdurulmasını emir etti. Ertesi gün, 17 Ocak tarihinde, İbrahim Paşa'ya bu emrin ikinci nüshası da gönderildi. 23 Ocak 1833 tarihinde N. Muravyöv İskenderiye'den geri İstanbul'a hareket etti.

N. Muravyöv'ün İskenderiye'den geri İstanbul'a dönüş sırasında önemli askerî ve siyasi gelişmeler yer aldı. 1833 yılının Ocak başında, İbrahim Paşa kumandasındaki Mısır kuvvetlerinin bir kısmı Akşehir, Karahisar-ı Sahib [Afyon] yönünde ilerlemeye başladı.<sup>83</sup> 2 Şubat 1833 tarihinde İbrahim Paşa Kütahya'yı işgal etti ve ilk iş olarak Kütahya'dan İstanbul'a bir ulak yollayarak kış mevsimini Bursa'da geçirmek istediğini bildirdi.<sup>84</sup> 3 Şubat 1833 tarihinde Rus Elçisi A. Butenöv Babalı'ye davet edilerek kendisinden İstanbul'u savunmak üzere filo<sup>85</sup> ve 20-30 bin kişilik ordu gönderilmesi ricasını Rus İmparatoru I. Nikolay'ya iletmesi istendi.<sup>86</sup> Bunun üzerine A. Butenyöv, derhal Rus Karadeniz Filosu Kumandanı Amiral A. Greyg'e bu konuyla ilgili bir yazı ve Sankt-Peterburg'a da bir ayakçıyı gönderdi. 6 Şubat 1833 tarihinde N. Muravyöv İstanbul'a ulaştı. Aynı gün, Âkif Efendi, II. Mahmut adına Rus elçisinden deniz kuvvetleri yardımını resmen talep etti.<sup>87</sup>

N. Muravyöv, İskenderiye'den geri İstanbul'a döndükten sonra Osmanlı devlet ricali ile görüşmelerine devam etti. Bu görüşmeler sırasında da N. Muravyöv İskenderiye'ye gitmeden önce yapılan görüşmelerdeki gibi, Osmanlı devlet ricali ile bir ortak ve müttefik olarak konuştu ve fikirlerini ifade etti. 8 Şubat 1833 tarihinde N. Muravyöv, Rus Elçisi A. Butenyöv ile birlikte, Reisülküttâb Âkif Efendi'yi ziyaret ederek, Mehmed Ali Paşa ile yaptığı görüşmelerini etraflı bir

82 *Russkie na Bosfore v 1833 godu. İz Zapiskov N. N. Murav'yöva (Karsskogo)*, s. 86.

83 *Turtsiya i Egipet (İz Zapiskov N. N. Murav'yöva (Karsskogo) 1832 i 1833 godah, C II*, s. 126.

84 Pars Tuğlacı, *Osmanlı Şehirleri, Milliyet Tesisleri'nde Hazırlanıp Basılmıştır*, İstanbul 1985, s. 222.

85 Mustafa Aydın, "Rus Filosu İstanbul'da", *Osmanlı Araştırmaları*, C XXXII, 2008, s. 327.

86 *Russkie na Bosfore v 1833 godu. İz Zapiskov N. N. Murav'yöva (Karsskogo)*, s. 157; *İstoriya Diplomatii, Gosudarstvennoe İzdatel'stvo Politicheskoy Literaturi*, Moskova 1959, C I, s. 553.

87 Mustafa Aydın, "Rus Filosu İstanbul'da", s. 327.

şekilde anlattı.<sup>88</sup> Bu görüşmeye, Osmanlı Devleti İç İşlerden sorumlu Pertev Efendi ve Müşir Ahmed Fevzi Paşa da katıldılar.

Mehmed Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa'ya Osmanlı kuvvetlerine karşı yürütülen askerî harekâtın durdurulmasını emir etmesine rağmen, N. Muravyöv Mehmed Ali Paşa'ya güvenmiyordu. Bu neden ile N. Muravyöv, görüşmeye katılanlara Osmanlı kuvvetlerine karşı yürütülen askerî harekâtın durdurulmakla beraber, bu durumun devam edeceğine garanti olmadığını da belirtti.<sup>89</sup> Mehmed Ali Paşa'nın yeni askerî kuvvetleri toplamaya devam ettiğinden dolayı, N. Muravyöv görüşmeye katılanlara fırsattan faydalanarak, yeni askerî kuvvetleri toplamaya tavsiye etti.<sup>90</sup>

Aynı gün N. Muravyöv Rus Elçisi A. Butenyöv ile birlikte, Hüsrev Paşa'yı ziyaret etti. Ziyaret sırasında N. Muravyöv, Hüsrev Paşa'nın dikkatini Çanakkale Boğazı'nın yakalarında bulunan istihkâm tesislerinin arka tarafından savunulması için yapılan tertibatın yeterli olmadığına çekti.<sup>91</sup> N. Muravyöv'ün dikkat çektiği konu üzerine, Hüsrev Paşa, Çanakkale Boğazı'nın iki yakasında bulunan istihkâm tesislerinin arka taraflarını savunan tertibatın sağlaştıırılması amacıyla istihkâm subayını ve Çanakkale Boğazı garnizonunu güçlendirmek için iki tabur gönderdiğini söyledi.<sup>92</sup>

11 Şubat 1833 tarihinde N. Muravyöv II. Mahmut tarafından Çırağan Sarayı'nda kabul edildi. N. Muravyöv, II. Mahmut ile konuşması sırasında, Mehmed Ali Paşa'nın silahlanmaya devam ettiğini söyledi ve bundan dolayı, Mehmed Ali Paşa'nın vaadini yerine getirmediği halinde anî bir saldırıya uğramamak için ihtiyat tedbirlerin yavaşlatılmamasını söyledi.<sup>93</sup> II. Mahmut, N. Muravyöv'ten Mısır meselesinin tamamen çözülmesine kadar İstanbul'da kalmasını rica etti.<sup>94</sup>

20 Şubat 1833 tarihinde Rus Karadeniz Donanması Kurmay Başkanı Mihaylo Lazarev kumandasındaki filo İstanbul Boğazı'na geldi ve Rusya Elçiliği'nin Büyükdere'deki binası karşısında demirledi. Rus filosu dört zırhlı, üç fırkateyn, bir korvet ve bir brikten oluşmaktaydı.<sup>95</sup> Boğaziçi'ne gelen Rus filusunda

88 *Russkie na Bosfore v 1833 godu. İz Zapisk N. N. Murav'yöva (Karsskogo)*, s. 158.

89 *age.*, s. 158.

90 *age.*

91 *age.*, s. 160.

92 *age.*

93 *age.*, s. 169.

94 *age.*, s. 169-170.

95 *Russkie na Bosfore v 1833 godu. İz Zapisk N. N. Murav'yöva (Karsskogo)*, s. 184.



çıkarma kuvvetleri mevcut değildi. N. Muravyöv'ün fikrine göre, zaruret halinde bahriye erlerinden bir kısmı karaya çıkartılabilirdi. Fakat bu çare de yetersizdi ve filo İbrahim Paşa'nın kumandasındaki kuvvetlerinin Boğaziçi'ni geçmesini engelleyemezdi.<sup>96</sup>

Aynı zamanda N. Muravyöv, askerî durumu incelemeye ve İstanbul'un savunması için gerekli olan tedbirler üzerine düşünmeye devam etti. Fikrine göre, askerî harekâtın yeniden başlandığı takdirde, İbrahim Paşa, ancak Çanakkale Boğazı'na vararak, orada bulunan istihkâm tesislerini eline geçirdikten ve kendi donanması ile birleşmesinden sonra İstanbul'a hareket edecekti.<sup>97</sup> Aynı zamanda N. Muravyöv, Avrupa devletlerinin donanmaları da Çanakkale Boğazı'na gelebileceklerinden endişe ediyordu. Fikrine göre, Mısır donanmasının Ege Denizi tarafından Çanakkale Boğazı'na baskın yaptığı takdirde, bu önemli olan stratejik noktayı kaybetmemek için, Çanakkale Boğazı'nın Ege Denizi'nden giriş yeri Rus filosu Osmanlı filosu ile birlikte savunulmalıydı.<sup>98</sup> Fakat ilk önce N. Muravyöv, Ege Denizi'ne bir Rus savaş gemisini gönderilmesinin, geminin kaptanına Ege Denizi'nde askerî nöbet bekleyen Rus filosu'nun Komutanı Tümamiral P. Rikord ile devamlı temasta bulunmasının, karada ve Ege Denizi'nin adalarında olup bitenleri ve yabancı filolarının hareketlerini takip etmesinin gerekli olduğunu düşünüyordu.<sup>99</sup> Rus gemisi'nin kaptanı haberleri karadan veya İstanbul'a giden ticaret gemileri aracılığıyla İstanbul'daki Rus Elçiliği'ne göndermeliydi.<sup>100</sup>

Şubat ayının sonunda N. Muravyöv, İbrahim Paşa ile ilgili aldığı askerî haberleri inceleyerek, onun kumandasındaki Mısır kuvvetlerinin Konya'dan Kütahya'ya kadar geniş bir sahaya yayıldığından dolayı, kuvvetlerinin mevzisi elverişsiz olduğunun ve bunun İbrahim Paşa'nın kumandasındaki kuvvetlerini bozguna uğratmak için iyi bir fırsat olduğunun sonucuna vardı.<sup>101</sup> Fikrine göre, Osmanlı ordusu iyi şartlarda, Kütahya yönünde taarruza geçerse, İbrahim Paşa kumandasındaki Mısır kuvvetlerine darbe indirebilecek ve düşmanı bozguna uğratabilecekti.<sup>102</sup>

96 *age.*, s. 186.

97 *age.*, s. 189.

98 *age.*, s. 199.

99 *age.*

100 *age.*

101 *age.*, s. 189.

102 *age.*

1 Mart 1833 tarihinde N. Muravyöv, Müşir Ahmet Fevzi Paşa ile görüşme sırasında, İbrahim Paşa'nın kumandasındaki kuvvetlerinin Konya'dan Kütahya'ya kadar geniş bir sahaya yayıldığı durumda, taarruz harekâtının en yararlı vasıta olacağını söyledi.<sup>103</sup> Bunun üzerine, Müşir Ahmet Fevzi Paşa, silah altında 40.000 kişinin bulunduğunu ve bu kuvvetle İbrahim Paşa'ya İstanbul dolaylarında darbe indirmeye düşündüğünü söyledi.<sup>104</sup> Müşir Ahmet Fevzi Paşa taarruz harekâtına karar vermeden önce, bu konuda önce Pâdişah ile danışmak istiyor ve Fransız Elçisi Tümamiral Albin Reine Rossin tarafından İskenderiye'ye gönderilen yaveri Albay d'Olivier'in geri İstanbul'a dönmesini bekliyordu.<sup>105</sup>

Yukarıda da zikredildiği gibi, 2 Şubat 1833 tarihinde Rus Elçisi A. Butenöv, Babıali'ye davet edilerek kendisinden İstanbul'u savunmak üzere filo ve 20-30 bin kişilik ordu gönderilmesi ricasını I. Nikolay'a iletmesi istendi. Aldığı rica doğrultusunda harekete geçen A. Butenyöv, hiç vakit kaybetmeden aynı gün, Rus Karadeniz Filosu Kumandanı Amiral A. Greyg'e bir mektup ve Sankt-Peterburg'a da bir ayakçıyı gönderdi. Bu rica üzerine 26 Şubat 1833 tarihinde Rus Harp Bakanlığı Rus askerî birliklerine kara ve deniz yolu ile Türkiye'ye hareket etmelerine emir verdi.<sup>106</sup> Ancak tam bu sırada İskenderiye'den geri İstanbul'a dönen N. Muravyöv'ten gelen mektupta, Mehmed Ali Paşa'nın Osmanlı kuvvetlerine karşı yürüttüğü askerî harekâtın durdurulmasına emir verdiğinin bildirilmesi nedeniyle, 1 Mart 1833 tarihinde Rus Harp Bakanlığı yeni emir verdi. Bu yeni emre göre, 25. Piyade Tümeni Eflak ve Buğdan eyaletlerine hareket edecekti ve orada General Kisilyöv'un uygun gördüğü yerde yerleşecekti.<sup>107</sup> 24. Piyade Tümeni ve 4. Süvari Tümeni yeni emir alıncaya kadar Prut nehrini geçmeyeceklerdi.<sup>108</sup> 26. Tümeni'nin General Ungebauer komutasında olan 3. Tugay'ı Hafif Topçu Bölüğü ile birlikte deniz yolu ile İstanbul'a hareket edecekti ve İstanbul'a varınca 3. Tugay komutanlığı N. Muravyöv'e geçecekti.<sup>109</sup> 26. Tümeni'nin 2. Tugay'ının deniz yolu ile İstanbul'a hareketi, İstanbul'dan yeni haber alıncaya kadar, durdurulacaktı.<sup>110</sup> N. Muravyöv, 1 Mart 1833 tarihli Rus Harp Bakanlığı'nın emrini 15 Mart 1833

<sup>103</sup> *age.*, s. 195-196.

<sup>104</sup> *Russkie na Bosfore v 1833 godu. İz Zapisk N. N. Murav'yöva (Karsskogo)*, s. 195.

<sup>105</sup> *age.*, s. 224.

<sup>106</sup> *age.*, s. 208.

<sup>107</sup> *age.*, s. 211.

<sup>108</sup> *age.*

<sup>109</sup> *age.*, s. 211-212.

<sup>110</sup> *age.*, s. 212.

tarihinde aldı. 1 Mart 1833 tarihli Rus Harp Bakanlığı'nın emrine göre, N. Muravyöv komutasındaki kuvvet, Türk askerî birliklerine İstanbul ve Boğaziçi'nin savunmalarına yardım edecekti.<sup>111</sup>

Rus Harp Bakanlığı'ndan aldığı talimat üzerine harekete geçen N. Muravyöv, Serasker Hüsrev Paşa ve Müşir Ahmet Fevzi Paşa ile görüştü ve Harp Bakanlığı'ndan aldığı emri açıkladı. Bunun üzerine Hüsrev Paşa, 23 Mart 1833 tarihinde N. Muravyöv'ü davet ederek, Rus birliklerinin İstanbul'a gelmeden önce alınabilecek müşterek tedbirler üzerinde görüştüler. Rus birliklerinin İstanbul'da yerleşme yeri meselesi görüşülürken, N. Muravyöv İstanbul'u Boğaziçi'nin Batı yakasından savunması zor olduğundan dolayı, İbrahim Paşa'nın komutasındaki Mısır kuvvetlerini Boğaziçi'ne yakınlaşmalarını için, Rus birliklerinin yerleşme yeri olarak ve onlara verilen savaş vazifesi gereğince, Boğaziçi'nin Anadolu yakasını önerdi.<sup>112</sup> Bu konuda N. Muravyöv ile fikir birliği içerisinde olduğunu belirten Hüsrev Paşa, N. Muravyöv'ten Boğaziçi'nin Anadolu yakasında Rus birliklerinin yerleşim yerini belirlemesini istedi. Neticede, alınan karara göre Rus çıkarma kuvvetleri Beykoz'da yerleştirileceklerdi.

Aynı gün Hüsrev Paşa, N. Muravyöv'e gönderdiği bir yazıda, Fransa Elçisi Roussin'in Osmanlı lehinde tavır alacağı taahhüdüne rağmen istenen sonucun çıkmadığı, aksine Mehmed Ali Paşa'nın Osmanlı Devleti'nden Suriye, Halep, Şam, Adana, Alanya ve İçel eyalet ve pašalıklarını istediği, bunların verilmemesi halinde İbrahim Paşa'ya Kütahya'dan İzmir üzerine yürümesini emrettiğini bildirdi.<sup>113</sup>

25 Mart 1833 tarihinde Âkif Efendi, Rus Elçisi A. Butenyöv ile N. Muravyöv'ü birlikte toplantıya davet etti. Toplantı sırasında, Âkif Efendi Mehmed Ali Paşa'nın isteklerinin aşırı derecede olduğunu söyledi.<sup>114</sup> Aynı zamanda Âkif Efendi, Osmanlı kuvvetlerinin müdafaa etmek için sayısı yeterli olduğunu söyleyerek, N. Muravyöv'e 5.000 kişilik Rus çıkarma kuvvetlerine 15.000 kişilik Osmanlı kuvvetleri katılırsa İbrahim Paşa'ya karşı taarruza geçebilir mi ve düşmanı bozguna uğratabilir mi diye bir soru yöneltti.<sup>115</sup> N. Muravyöv Âkif Efendi'nin sorusuna verdiği cevapta,

111 *age.*, s. 209.

112 *Russkie na Bosfore v 1833 godu. İz Zapiskov N. N. Murav'yova (Karskogo)*, s. 218-219.

113 Cemal Tukin, *Boğazlar meselesi*, İstanbul 1947, s. 172-173; *Russkie na Bosfore v 1833 godu. İz Zapiskov N. N. Murav'yova (Karskogo)*, s. 223.

114 *Russkie na Bosfore v 1833 godu. İz Zapiskov N. N. Murav'yova (Karskogo)*, s. 226.

115 *age.*, s. 226-227.

Osmanlı kuvvetlerini daha görmediğini ifade etti. Fakat aynı gün Hüsrev Paşa ile görüşen N. Muravyöv, Rus birliklerine 15.000 kişilik Osmanlı birliklerinin katılımıyla İbrahim Paşa'ya karşı Kütahya'da hücum etmenin gayet mümkün olduğunu bildirdi.<sup>116</sup>

29 Mart 1833 tarihinde Osmanlı Devleti aldığı karara göre Rusya'dan 5.000 asker talep etti.<sup>117</sup> 4 Nisan 1833 tarihinde ilk Rus çıkarma kuvvetleri Kontramiral Kumani komutasındaki Rus Karadeniz Filosu'nun iki gemisi ile, Kontramiral Kumani komutasındaki birkaç geminin önüne geçerek, İstanbul'a geldi.<sup>118</sup> Ertesi gün 5 Nisan 1833 tarihinde Kontramiral Kumani komutasındaki kalan gemiler de İstanbul'a geldi.<sup>119</sup> Birkaç gün sonra 26. Piyade Tümeni'nin 3. Tugay'ı, Kontramiral Stojevskiy Komutasındaki üçüncü Rus Karadeniz Filosu ile İstanbul'a ulaştı. Bu günlerde N. Muravyöv, Osmanlı devlet ve askerî yetkilileri ile birlikte İstanbul'a gelen Rus çıkarma kuvvetlerinin yerleştirilmesi, ihtiyaçlarının karşılanması ile ilgili müşterek çalışmalar yaptılar. 3 Mayıs 1833 tarihinde N. Muravyöv'ün Hüsrev Paşa ile varılan anlaşmaya göre, Rus çıkarma kuvvetlerinin yerleşim yerinde bir Osmanlı taburu da yerleştirilecek ve devriye gezecek Rus süvarisine yardım amacıyla 50 Osmanlı süvarisi verilecekti.

N. Muravyöv'ün İbrahim Paşa'nın İstanbul yönünde taarruz harekâtı başlattığı takdirde asıl amacı İstanbul'u korumak ve İbrahim Paşa kumandasındaki Mısır kuvvetlerinin şehre yakınlaşmasını önlemek idi. N. Muravyöv, Rus filosunu korumak amacı ile Boğaziçi'nin tepelerinde uzun zaman siper almaya düşünmüyordu. Onun fikrine göre, Rus filosu herhangi bir tehlikeye düştüğü takdirde, başka yere hareket edebilirdi. Bundan dolayı, N. Muravyöv İbrahim Paşa kumandasındaki Mısır kuvvetlerine karşı taarruz etmek istiyordu. N. Muravyöv, yaptığı plana göre, onun kumandasındaki kuvvetleri ile önce Üsküdar'a, sonra Gebze'ye hareket edecekti. Gebze'de toplanan Osmanlı ordusu, Gebze'den büyük İstanbul yolu ile İzmit'e hareket edecekti. Kendisi, kuvvetleri ile düşmandan gizli olarak Gebze'den İzmit Körfezi'nin öbür kıyısında bulunan Karamürsel'e geçerek, Körfez'in sahilini takip ederek İzmit'e hareket edecekti, İbrahim Paşa kumandasındaki Mısır kuvvetlerinin kol başı İstanbul'un büyük yolunda Osmanlı ordusu ile muharebeye

116 *age.*, s. 227.

117 *age.*, 233.

118 *Turtsiya i Egipet (İz Zapisok N. N. Murav'yova (Karsskogo)) 1832 i 1833 godov*, C IV, s. 1.

119 *age.*

girdiğinde, İbrahim Paşa'nın kuvvetlerinin yanına ve gerisine saldıracaktı.<sup>120</sup> N. Muravyöv kumandasındaki kuvvetleri ile iki veya üç günlük yürüyüş yapacağını, operasyon sırasında, Üsküdar'da bulunan Sultan hassa ordusunun büyük kışlalarını deppoy olarak kullanacağını düşünüyordu. Fikrine göre, nakil işleri deniz yolu ile yapılabileceğinden dolayı, herhangi bir güçlük çıkmayacaktı ve anı bir saldırı da zafer kazanmaya ümit veriyordu.<sup>121</sup> Fakat bu tarihlerde yer alan bazı siyasi gelişmeler, böyle bir müşterek askerî harekâtın artık gerekmediğini gösterdi.

14 Nisan 1833 tarihinde Mehmed Ali Paşa ile II. Mahmut arasında Kütahya Antlaşması yapıldı. Kütahya Antlaşmasından sonra İbrahim Paşa kumandasındaki Mısır kuvvetleri Anadolu'yu terk etmeye başladılar. 8 Temmuz 1833 tarihinde Osmanlı Devleti ile Rusya arasında "tedâfû bir ittifak" mahiyetinde Hünkâr İskelesi Antlaşması imzalandıktan<sup>122</sup> sonra, İstanbul'da bulunan Rus Karadeniz filosu ve çıkarma kuvvetler geri Rusya'ya hareket etmeye başladılar. 10 Temmuz 1833 tarihinde N. Muravyöv ta Rus filosu ve çıkarma kuvvetleriyle İstanbul'dan geri Rusya'ya hareket etti.

Böylece, Rusya, Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'nın Osmanlı Padişahı II. Mahmut'a karşı isyanı ve Suriye ile Anadolu'ya yayılması sırasında, Rusya ile barış münasebetlerini sürdüren ve destekleyen II. Mahmut'u desteklemeye çalıştı. Rus İmparatoru I. Nikolay, tehdit ihtiva eden sözlerini, Mehmed Ali Paşa'ya ileterek, onun oğlu İbrahim Paşa kumandasındaki Mısır kuvvetlerinin durdurulmasına karar verdi. Mısır kuvvetlerinin ilerlemesinin durdurulması, II. Mahmut'a gerekli savunma tedbirlerin alınmasına vakit kazandıracığı sanılıyordu. Tümgeneral Nikolay Muravyöv'a önce İstanbul'a giderek II. Mahmut'a I. Nikolay'ın onun ile dostluk münasebetlerini sürdürdüğünü, sonra II. Mahmut'tan izin alarak Mehmed Ali Paşa ile görüşmek amacıyla İskenderiye'ye gitmesine emredildi. Aldığı emir üzerine, Tümgeneral N. Muravyöv, İstanbul'da II. Mahmut'tan izin alarak, İskenderiye'ye hareket etti, orada Mehmed Ali Paşa ile görüştü ve ona I. Nikolay'ın tehdit ihtiva eden sözlerini ilette. Bunun üzerine, Mehmed Ali Paşa oğlu İbrahim Paşa'ya Anadolu'daki kuvvetlerinin ilerlemesinin durdurulmasına emretti.

Osmanlı Devleti ile barış münasebetlerini sürdüren ve destekleyen Rusya, bu günlerde dostluğunu göstermek, barış münasebetlerini daha da sağlamlaştırmak

120 *Russkie na Bosfore v 1833 godu. İz Zapisk N. N. Murav'yova (Karskogo)*, s. 323-324.

121 *age.*, 324.

122 Akdes Nimet Kurat, *Türkiye ve Rusya*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990, s. 62.

ve Osmanlı Devleti ile daha da yakınlaşmak istemiştir. Rusya'ya güvenliği ve iktisadı için, İstanbul'da Rusya ile barış münasebetlerini sürdüren ve Boğaz'lara hâkim olan bir yönetimin olması da çok önemli idi.

Tümgeneral N. Muravyöv İstanbul'a gelince ve İskenderiye'den oraya geri dönünce Osmanlı devlet ricali ile görüşmeler yaptı ve görüşmeler sırasında İstanbul ve Boğazların savunmasını daha da sağlamlaştıracak önemli bulduğu tedbirleri önerdi. Fikrine göre bu hususta, Boğaziçi'nin Anadolu kıyısında bulunan istihkâm tesislerinin silahsızdırılması ve sağlamlaştırılması, Çanakkale Boğazı'nda bulunan istihkâm tesislerinin arka taraflarını savunulması için yapılan tertibatın sağlamlaştırılması, Boğaziçi'nin Batı tarafında bulunan tepelerde, Karadeniz ve Marmara Denizi arasında, Anadolu'dan çekilen askerî birlikleri ve Edirne'den askere çağırılanları dahil ederek, bir ordunun toplanması ve yerleştirilmesi, büyük olan yelken gemilerin ağırlıklarından, rüzgara, Boğaziçi'nin cereyanlarına bağımlı olduklarından ve oldukça uzun olan Boğaziçi'nde etkili olamayacaklarından dolayı, kayıkların kullanılması, bu kayıkların Boğaziçi'nden Sinop'a kadar sahil gözetlemesi için kullanılması ve İbrahim Paşa'nın eline geçmemesi, Konya ovasında Sadrazam Reşid Mehmed Paşa kuvvetlerinden kalan askerî birliklerin toplanması ve yedek kuvvetleri ile birleştirilmesi önemli idi. Osmanlı yetkilileri N. Muravyöv'ün tedbirleri ile ilgili kendi görüşlerini de bildirdiler. Bu şekilde, bu günlerde, Osmanlı-Rus ilişkilerinde İstanbul ve Boğaz'ların savunmasını daha da sağlamlaştırılması için gereken tedbirler üzerine ortak görüşmeler yapılmıştır.

## **Kaynaklar**

Aydın, Mustafa, "Rus Filosu İstanbul'da", *Osmanlı Araştırmaları*, C XXXII 2008, s. 323-344.

*Entsiklopedičeskiy Slovar'*, İzdateli: F.A. Brokgauz, İ.A. Efron, Tipo-Litografiya İ.A. Efrona, S.-Peterburg 1897, C XX.

*İstoriya Diplomatii*, Gosudarstvennoe İzdatel'stvo Politiceskoy Literaturı, Moskova 1959, C I.

Karal, V Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988, C V.

Kurat, Akdes Nimet, *Türkiye ve Rusya*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990.

*Russkie na Bosfore v 1833 godu. İz Zapisk N.N. Murav'yöva (Karsskogo)*. Tipografiya A. İ. Mamontova, Moskova 1869.

Tatişçev, S. S., *Vneşnyaya Politika İmperatora Nikolaya Pervago*, Tipografiya N. N. Skorohodova, S.Peterburg 1887.

Tuğlacı, Pars, *Osmanlı Şehirleri, Milliyet Tesisleri'nde Hazırlanıp Basılmıştır*, İstanbul 1985.

Tukin, Cemal, *Boğazlar meselesi*, İstanbul 1947.

*Turtsiya i Egipet (İz Zapisk N. N. Murav'yöva (Karsskogo)) v 1832 i 1833 godah*, Tipografiya A. İ. Mamontova i K, Moskova 1869, C II.

*Turtsiya i Egipet (İz Zapisk N. N. Murav'yöva (Karsskogo)) v 1832 i 1833 godah*, Tipografiya A. İ. Mamontova i K, Moskova 1869, C III.

*Turtsiya i Egipet (İz Zapisk N. N. Murav'yöva (Karsskogo)) v 1832 i 1833 godah*, Tipografiya A. İ. Mamontova i K, Moskova 1869, C IV.

Şeremet, V. İ., "Obmen Posol'stvami Mejdu Rossiey i Turtsiey v Noyabre 1829 – Mae 1830 gg. (İz İstorii Adrianopol'skogo Mira 1829 g.)", *Filologiya i İstoriya Stran Zarubejnoj Azii i Afriki*, İzdatel'stvo Leningradskogo Universiteta, Leningrad (1966), s. 94-95.

Şeremet, V. İ., "Adrianopol'skiy Traktat i Posol'stvo A. F. Orlova v Turtsiyu (1829 – 1930 gg.)", *Voprosi İstorii*, S. 1 (1972), s. 138-145.

Şeremet, V. İ., *Turtsiya i Adrianopol'skiy Mir 1829 g.*, İzdatel'stvo "Nauka". Glavnaya Redaktsiya Vostochnoy Literaturı, Moskova 1975.

